

החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988
בדבר מתן פטור מאישור הסדר כובל להסדר שבין בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק
דיסקונט לישראל בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון
לישראל בע"מ, בנק אגוד לישראל בע"מ, חברת הדג-טק הנדסת מימון בע"מ
ותומסון רויטרס ישראל בע"מ

א. פתח דבר

לפני בקשה למתן פטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 (להלן: "החוק"), להסכם שעניינו מיזם משותף להפעלתו של מאגר נתונים ממוכן לניהול סיכונים שוק (להלן: "המיזם" או "מאגר הנתונים") בין בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק דיסקונט לישראל בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, בנק אגוד לישראל בע"מ ובנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, חברת הדג-טק הנדסת מימון בע"מ (להלן: "הדג-טק") ותומסון רויטרס ישראל בע"מ (להלן: "רויטרס"). להסדר שבפניי ניתן מספר החלטות פטור בעבר, שהאחרונה שבהן תפוג ביום 17 בפברואר 2017.¹

לאחר שבחנתי את ההסדר ואת הכבילות המצויות בו, כמו גם את השפעתם האפשרית על התחרות בשוק הרלוונטי, ולאחר שנועצתי בוועדה לפטורים ולמיזוגים, שוכנעתי כי ההסדר אינו פוגע פגיעה של ממש בתחרות בשוק; עיקרו של ההסדר אינו בהפחתת התחרות או במניעתה; וכי אין בו כבילות שאינן נחוצות למימוש עיקרו. מטעמים אלו, ראוי ההסדר לפטור בתנאים לפי סעיף 14 לחוק על יסוד הנימוקים שיפורטו להלן.

ב. ניהול סיכונים שוק בתאגידים הבנקאיים – רקע כללי

מאגר הנתונים הוקם בעקבות הוראות רגולציה שהוטלו בשנת 1997 על ידי המפקח על הבנקים, על התאגידים הבנקאיים בישראל, על פיהם נדרשים התאגידים הבנקאיים לנקוט בשורה של פעולות שמטרתן להבטיח כי הסיכונים הנובעים משינויים בתנאי המשק והחלים על פעילותו העסקית של הבנק יוערכו באופן נאות.²

¹ החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל להסדר שבין: בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק דיסקונט לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, בנק אגוד לישראל בע"מ, בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ, ד"ר מעיינה ויסמן, חברת הדג-טק הנדסת מימון בע"מ, ותומסון רויטרס ישראל בע"מ בעניין הפעלת מאגר נתונים ממוכן לניהול סיכונים (17.2.2013). **הגבלים עסקיים 500345**.

את שאר החלטות הפטור ניתן למצוא באתר רשות ההגבלים העסקיים בכתובת <http://www.antitrust.gov.il>.
² הוראה 339 – "ניהול בנקאי תקין [5] (05/13) ניהול סיכונים שוק" ניתן לצפות בהוראה באתר בנק ישראל בכתובת: <http://www.boi.org.il/he/BankingSupervision/LettersAndCircularsSupervisorOfBanks/HozSup/2378.pdf> וכן, הוראה 310 – "ניהול בנקאי תקין [1] (12/12) ניהול סיכונים" ניתן לצפות בהוראה באתר בנק ישראל בכתובת: <http://www.boi.org.il/he/BankingSupervision/LettersAndCircularsSupervisorOfBanks/HozSup/h2356.pdf>

בכלל זה, מחויבים התאגידים הבנקאיים להעריך את סיכוני השוק באמצעות אומדי Value at Risk (VaR).³ שיטת VaR אומדת את ההפסד המקסימאלי הצפוי לתאגיד אם יתממשו סיכוני השוק בתקופת זמן נתונה וברמת בטחון סטטיסטית קבועה מראש, על סמך התפתחויות צפויות של מחיר ושווי הנכסים הפיננסיים השונים הנלמדות מניסיון העבר.

יישום מערך ניהול סיכונים בשיטת VaR מחייב שימוש בשלושה רכיבים, כדלהלן:

הרכיב הראשון הוא מאגר נתונים המכיל נתונים פומביים ממשווקים פיננסיים שונים על פני זמן, כגון נתוני ריבית, שערי חליפין, שערי מניות ועוד. כמו כן, כולל מאגר הנתונים מערכת תוכנה המשמשת לניתוח של קשרים סטטיסטיים ועיבוד נתונים ראשוני כגון קורלציות, סטיות תקן וחישוב פקטורי סיכון מיוחדים לשוק הישראלי.

הרכיב השני הוא מאגר נתוני קלט המשקף תמונת מצב של תיק הנכסים של כל בנק ספציפי על פני זמן והוא שונה, מטבע הדברים, בין בנק לבנק.

הרכיב השלישי הוא שימוש בתוכנה להערכת סיכונים הקולטת את נתוני השווקים הפיננסיים (הרכיב הראשון) ואת נתוני תיק הנכסים של הבנק הספציפי (הרכיב השני) ואומדת בהתבסס עליהם את מידת הסיכון של הבנק (VaR) על בסיס נתונים אלה.

ג. ההסדר והצדדים לו

הצדדים להסדר הם בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק דיסקונט לישראל בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, בנק איגוד לישראל בע"מ ובנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ (להלן: "הבנקים"), כולם תאגידים בנקאיים העוסקים במגוון פעילויות בנקאיות ופיננסיות, ביניהן קבלת פיקדונות מהציבור, מתן הלוואות קמעונאיות ועסקיות והובלה של מימון לפרויקטים.

צדדים נוספים להסדר הם הדג'י-טק ורויטרס.

הדג'י-טק היא חברה בבעלותה של ד"ר מעיינה ויסמן, העוסקת בעיקר בניהול סיכונים והנדסת מימון בתחום הפיננסי.

רויטרס היא חברה פרטית בבעלות חברה בינלאומית, Reuters Nederland B.V., המספקת שירותי מידע ללקוחות מקצועיים ועסקיים, בין היתר בתחום הפיננסי.

עניינו של ההסדר שבפניי הוא שיתוף פעולה בין הבנקים בקשר עם הרכיב הראשון בלבד, קרי מאגר הנתונים, בעוד שיישומם של השלבים הנוספים בתהליך ניהול סיכונים בשיטת VaR, כפי שהוצגו בפרק הקודם, נעשה באופן נפרד ועצמאי על ידי כל אחד מהבנקים וללא כל חילופי מידע ביניהם באשר לנתונייהם או פעולותיהם ביחס לרכיב השני או השלישי.

כאמור לעיל, מאגר הנתונים כולל הן נתונים משווקים פיננסיים והן מערכת תוכנה לניתוח ועיבוד ראשוני של הנתונים. לצורך פיתוח מערכת התוכנה, התקשרו הבנקים ובנק מזרחי טפחות בע"מ

³ ראו סעיף 9(ב) להוראה 339.

(להלן: "בנק מזרחי"), בשנת 1998 עם ד"ר מעיינה ויסמן, שפיתחה עבורם מערכת תוכנה היוצרת סדרות נתונים ועיבודים סטטיסטיים המתייחסים לפרמטרים הכלכליים של המשק הישראלי, לצורך ניהול סיכונים פיננסיים (להלן: "המערכת"). זכויות הקניין על המערכת שייכות לבנקים, בחלקים שונים על בסיס ההסכם ביניהם, וכל התקבולים וההוצאות בגין המערכת מתחלקים בין הבנקים לפי חלקם בבעלות. כמו כן, החלטות הנוגעות לפיתוחים עתידיים במערכת, מתקבלות אף הן על ידי הבנקים, ברוב קולות, כאשר לכל בנק מספר קולות כפי חלקו בבעלות.

בנוסף, התקשרו בשנת 2001 הבנקים ובנק מזרחי עם הדג-טק, חברה בבעלותה של ד"ר מעיינה ויסמן, בהסכם לתפעול ותחזוקת המערכת, כאשר הנתונים הגולמיים הנדרשים לצורך אספקת נתוני השוק המעובדים נרכשים מידי רויטרס. רויטרס אף משווקת ומפיצה את נתוני השוק המעובדים ללקוחות שאינם חברי המיזם.

ביום 29.11.2016 החליט בנק מזרחי לפרוש מההסדר, וכיום הוא מבצע את ניהול סיכונים השוק באופן עצמאי.

ד. השפעה על התחרות

כפי שפורט בהחלטות הפטור הקודמות, המיזם המשותף שלפניי עלול לעורר שלושה סוגי חששות: חשש לפגיעה בתחרות בין הבנקים, חברי המיזם; חשש לפגיעה בתחרות בין הבנקים חברי המיזם לבין מתחריהם שאינם חברים במיזם; וחשש לפגיעה בתחרות, בכוח או בפועל, בתחום מאגרי נתונים לניהול סיכונים שוק. נתייחס לחששות אלה כסדרם.

1. ד. חששות לפגיעה בתחרות בין הבנקים

שיתוף פעולה בין מתחרים עשוי להעלות חשש לפגיעה בתחרות ביניהם. ככל ששיתוף הפעולה נוגע לתחום שבחזית התחרות בין הצדדים, עוצמתו של חשש זה עולה.

יחד עם זאת, וכפי שנדון בהרחבה בהחלטות הפטור הקודמות, הגעתי לכלל מסקנה, כי בנסיבות העניין אין במיזם כדי לפגוע פגיעה של ממש בתחרות בין הבנקים, וזאת משני טעמים:

ראשית, המידע המצוי במאגר הנתונים מבוסס על נתונים גולמיים פומביים, המשקפים את המציאות בשווקים פיננסיים בעולם ולא את נתוני הבנקים הורי המיזם. הנתונים ניתנים לרכישה מרויטרס ומחברות אחרות ללא קשר למיזם. אף המגעים של הבנקים עם הדג-טק בעניין פיתוחים נוספים ושאלות מתודולוגיות אינם כרוכים בשימוש בנתונים הפנימיים של הבנקים ואין בהם כדי לאפשר העברות מידע בין הבנקים השונים.

שנית, מאגר הנתונים מהווה רק שלב ראשוני ובסיסי בתהליך ניהול סיכונים שוק, כאשר שאר שלבי ניהול הסיכונים מבוצעים על ידי כל בנק בנפרד, תוך אינטגרציה עם הנתונים המיוחדים של כל בנק ובהתאם למדיניות כל בנק לעניין היקף או סוג הסיכונים שהוא מוכן לקחת.

חשש נוסף העולה מההסדר נובע מכך שההסדר מעגן למעשה רכישה משותפת של תשומה (שימוש במאגר הנתונים). שיתוף פעולה מסוג זה עלול למנוע מהצדדים להסדר להתחרות על רכישה זולה יותר של אותה תשומה, או להתחרות על העלאת איכותה של אותה תשומה, באופן המשפיע על

איכות המוצר הסופי. לעניין חשש זה, במקרה זה מדובר בתשומה שעלותה שולית בהשוואה לכלל עלויות הבנקים, ושאינן זיקה ישירה בינה לבין מחירו של כל מוצר בנקאי, ולפיכך הוא מופג.

כמו כן, עולה החשש כי שיתוף הפעולה יחלחל אל מעבר לתחומי המיזם, ויגרום לפגיעה בתחרות בשווקים אחרים בהם מתחרים הצדדים. במקרה שלפנינו, תפעול מאגר הנתונים ושיווק והפצת הנתונים נעשה על ידי גורמים חיצוניים, הדג' טק ורויטרס, ואינם כרוכים בהתערבות ישירה מצד הבנקים, פרט להשתתפות בקבלת החלטות מסוימות העוסקות בפיתוחים עתידיים במערכת התוכנה. לפיכך, עוצמתו של חשש זה קטנה יחסית.

בהתייחס לחשש זה, נקבעו בהחלטות הפטור הקודמות מספר תנאים. בהחלטה זו, לא מצאתי לנכון לחזור ולקבוע תנאים דומים, משני טעמים. ראשית, חלק מהתנאים שניתנו בעבר נכלל בהסכם בין הצדדים, באופן שמייצר הטלת תנאים דומים. כך, לדוגמא, קובע ההסכם את התפקידים שיבוצעו רק על ידי הדג' טק ורויטרס. שנית, מאחר שאין בהחלטה זו כדי לאשר חריגה ממה שאושר בה במפורש, אני סבור שתנאים מסוימים שנקבעו בעבר אינם נחוצים. בפרט, אין בהחלטה זו כדי לאשר כל העברת מידע בין הבנקים, אשר אינה הכרחית לצורך הפעילות במסגרת המיזם. העברת מידע כאמור, עשויה ממילא להוות הסדר כובל אסור, ואין בהצבתם או באי הצבתם של תנאים מעין אלו כדי לגרוע מכך.

ד.2. חשש לפגיעה בתחרות בין הבנקים החברים במיזם לבין מתחריהם

המיזם נשוא החלטתי זו אף עשוי לעורר חשש מפני פגיעה בתחרות בין הבנקים החברים במיזם לבין גופים אחרים המתחרים בהם, במתן שירותי בנקאות או במתן שירותים פיננסיים אחרים, אשר אינם נוטלים חלק במיזם המשותף.

אולם, מבדיקת הרשות עלה כי נוסף על מאגר הנתונים קיימים מאגרי נתונים נוספים לצורך ניהול סיכוני שוק, כך שהחשש מפני פגיעה בגופים שאינם חברי המיזם פוחתת. כמו כן, עלה כי ניתן לבצע את נתוני השוק באופן עצמאי.

בהחלטות הפטור הקודמות הוטלו תנאים שמטרתם היא לאפשר לגופים נוספים שאינם חברי המיזם לקבל שירותים ממאגר הנתונים. תנאים אלו הוטמעו בתיקון ההסכם בין הבנקים ובין רויטרס, כך שההסכם שהובא במסגרת בקשת הפטור מעניק גישה שוויונית גם ללקוחות שאינם חברי המיזם. הלכה למעשה, מהנתונים אשר הוצגו בפני עולה כי על מנויי המאגר כיום נמנים גם מספר גורמים שלא נמנים על חברי המיזם. לאור תיקון ההסכם, ובהתאם לאמור לעיל, לא מצאתי לנכון לחזור ולקבוע תנאים דומים.

ד.3. חשש לפגיעה בתחרות בתחום מאגר הנתונים לניהול סיכוני שוק

המיזם נשוא בקשת הפטור מעלה גם חשש שעניינו חסימת התחום של מאגר נתונים לניהול סיכוני שוק בפני מתחרים, כך שגורם מתחרה שיבקש להקים מאגר נתונים לניהול סיכוני שוק ימצא נעדר לקוחות, שכן חלק גדול מחוג הלקוחות הפוטנציאלי למוצר זה כבר קשור בקשרי בעלות למיזם הנדון וצפוי לצרוך שירותים אלה ממיזם זה לבדו.

אולם, נמצא כי בחוג המשתמשים במאגרים השונים לניהול סיכונים, והמיזם בכללם, נמנים מספר גדול של גופים שאינם חברי המיזם: בנקים שאינם חלק מהמיזם (כגון בנק המזרחי, שהיה חלק מההסדר בעבר), גופים נוספים העוסקים בתחום הפיננסי שחלה עליהם רגולציה המחייבת אותם לבצע ניהול סיכונים שוק⁴ וחברות נוספות המבצעות ניהול סיכונים שוק, שלא מכוח רגולציה. לאור כל האמור לעיל, שבתי והגעת ל כלל מסקנה כי אין בהסדר כדי לפגוע פגיעה של ממש בתחרות גם בתחום מאגרי נתונים לניהול סיכונים שוק. לפיכך, ראיתי לנכון ליתן פטור לתקופה של שש שנים נוספות.

ה. סוף דבר

לאור האמור לעיל, ולאחר שנועצתי בוועדה לפטורים ולמיזוגים, ראיתי לנכון להשתמש בסמכות הנתונה לי בסעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים ולהעניק את הפטור המבוקש, למשך שש שנים מהיום.

בהתאם לסעיף 15(א) לחוק ההגבלים העסקיים נתונה החלטתי זו לערר בתוך 45 יום בפני אב בית הדין להגבלים עסקיים על ידי איגוד עסקי, ארגון צרכנים, או כל אדם העלול להיפגע מההסדר הכובל עליו ניתן הפטור.

אורי שוורץ

מ"מ הממונה על הגבלים עסקיים

ירושלים, י"ב בשבט התשע"ז

8 בפברואר 2017

⁴ סעיף 2(ז) לתוספת השניה לתקנות ניירות ערך (דו"חות תקופתיים ומידיים), התשל"ז-1970.